

Намазова Юлія Ісмаїлівна
доктор філософії з публічного управління та адміністрування,
ст. викладач кафедри публічного управління та менеджменту
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ УНІВЕРСИТЕТОМ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПРИНЦИПІВ ESG

Сучасний етап розвитку української системи вищої освіти характеризується посиленням вимог до якості управління, прозорості рішень, академічної доброчесності та соціальної відповідальності університетів. Євроінтеграційні процеси та членство України в Європейському просторі вищої освіти актуалізують потребу у формуванні нової управлінської парадигми, що ґрунтується на цінностях сталого розвитку. У цьому контексті особливого значення набуває **ESG-підхід (Environmental, Social, Governance)**, який розглядає організацію як соціально відповідальну систему, що поєднує екологічну ефективність, соціальну справедливість і якісне врядування.

Застосування ESG-принципів до управління університетом дозволяє поєднати вимоги якості освіти, соціальної інклюзії, екологічної безпеки та етичного врядування в єдину стратегічну модель розвитку закладу. Саме тому розгляд системи управління університетом через призму ESG є не лише науково обґрунтованим, але й практично необхідним кроком для формування сучасного, конкурентоспроможного і суспільно значущого освітнього середовища.

Сучасна система управління закладами вищої освіти переживає суттєві трансформації, пов'язані з євроінтеграційними процесами, цифровізацією, воєнними викликами та зростанням суспільного запиту на прозорість і ефективність діяльності. Університет сьогодні постає не лише освітньою інституцією, а й активним суб'єктом суспільного розвитку, що формує нову етику управління. Відтак актуальним стає перехід від адміністративно-бюрократичної моделі до ціннісно орієнтованої системи управління, заснованої на принципах ESG.

Як підкреслює Л. Ілійчук [3], модернізація національної системи вищої освіти неможлива без нормативно-правового підґрунтя, що забезпечує відповідність освітніх процесів європейським стандартам ESG (European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area). Ці стандарти формують методологічну основу якості, поєднуючи державне регулювання, інституційну автономію та академічну доброчесність. На їхній базі формується внутрішня культура відповідальності, що вимагає від університетів прозорих процедур прийняття рішень і публічної підзвітності.

Водночас дослідники В. Вакуленко, Лю Юнтао та О. Плис [1] звертають увагу на необхідність створення інтегрованих стратегій управління якістю освітніх послуг, у яких поєднуються місія, стратегічні пріоритети та індикатори результативності закладу. Автори наголошують, що ефективна система управління має синхронізувати внутрішні та зовнішні виміри якості, ґрунтуючись на стандартах ESG, TQM та ISO 9001:2015. Вони розглядають університет як відкриту систему, у якій якість формується не лише через контроль, а через партнерське управління, інклюзивність, цифрові інструменти та залучення стейкхолдерів. Цей підхід відповідає соціальному компоненту (S) ESG-моделі, що орієнтується на розвиток людського потенціалу, академічну етику й рівність можливостей.

На важливості управлінського аспекту (Governance) наголошують О. Олійник та В. Іваницький [4]. Науковці доводять, що впровадження ESG-принципів у корпоративне управління посилює підзвітність, антикорупційні механізми, систему внутрішнього контролю та взаємодію зі стейкхолдерами. Їхній підхід доцільно адаптувати до університетського контексту: ЗВО має стати «інтелектуальною корпорацією» сталого розвитку, де стратегічні рішення ухвалюються на засадах відкритості, прозорості й етичного лідерства.

На основі узагальнення наукових позицій вищезазначених авторів пропонується модель ESG-управління університетом, що включає три взаємопов'язані напрями:

1. Екологічний (Environmental) – упровадження політики «зеленого кампусу», енергоефективних технологій, сортування відходів, цифрового документообігу, проведення екоакцій і запровадження навчальних дисциплін екологічного спрямування.
2. Соціальний (Social) – розвиток інклюзивного середовища, підтримка академічної доброчесності, формування корпоративної культури взаємоповаги, партнерство з громадами, гендерна рівність, волонтерські програми та участь студентів у врядуванні.
3. Управлінський (Governance) – забезпечення відкритості стратегічного планування, публічної звітності, внутрішнього аудиту якості, електронного врядування та створення ESG-комітету при вченій раді для моніторингу показників сталого розвитку.

Реалізація цієї моделі передбачає системне впровадження ESG-індикаторів у стратегічні документи університету – концепцію розвитку, політику якості, кодекс етики. Запровадження щорічного ESG-звіту, підготовленого на основі міжнародних стандартів прозорості, сприятиме підвищенню довіри студентів, працівників і партнерів. Такі механізми можуть стати критеріями оцінки ефективності управління поряд із академічними рейтингами.

Наукова новизна дослідження полягає у концептуалізації ESG як інтегрованої моделі управління університетом, що поєднує стратегічне планування, екологічну політику, соціальну відповідальність і механізми належного врядування в єдину систему ціннісного менеджменту. На відміну від традиційних підходів до оцінювання якості освітніх послуг, ESG-підхід розглядає університет не лише як освітню, а й як соціально-екологічну організацію, діяльність якої підзвітна суспільству, громадам і майбутнім поколінням.

Практична значущість полягає у тому, що впровадження принципів ESG може стати інструментом модернізації внутрішнього управління, забезпечити узгодження університетських стратегій із Цілями сталого розвитку ООН і підвищити репутаційний капітал освітньої інституції. З урахуванням цього доцільно рекомендувати:

1. створення при вчених радах ESG-комітетів, відповідальних за моніторинг індикаторів сталого розвитку та підготовку щорічних ESG-звітів університету;
2. інтеграцію ESG-принципів у стратегії розвитку, політику якості та кадрову політику закладів вищої освіти;
3. розроблення навчальних модулів і курсів з ESG-менеджменту для студентів і управлінських кадрів;
4. включення ESG-індикаторів у систему внутрішнього аудиту якості як критерію ефективності управлінських рішень;
5. налагодження партнерства з місцевими громадами та бізнесом для реалізації спільних екологічних і соціальних ініціатив.

Таким чином, управління університетом через призму ESG є стратегічним напрямом модернізації системи вищої освіти України. Поєднання правових засад [3], інтегрованих управлінських стратегій [1] та управлінських інструментів прозорості [4] створює передумови для формування нового типу університету – відкритого, етичного, екологічно відповідального й соціально чутливого. Саме така модель відповідає вимогам європейського освітнього простору та принципам сталого розвитку.

Список використаної літератури

1. Вакуленко В. Л., Лю Юнтао, Плис О. О. Інтегровані стратегії управління якістю освітніх послуг закладів вищої освіти. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2025. Вип. 56. С. 14–19. DOI: 10.32782/2413-9971/2025-56-2.
2. Дроздов І. В. Механізми забезпечення якості вищої освіти. Київ : НАДУ при Президентові України, 2023. с.85
3. Ілійчук Л. В. Нормативно-правовий вимір системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка. Педагогічні науки. – 2025. Вип. 58. С. 131–139. DOI: 10.31376/2410-0897-2025-2-58-131-139.
4. Олійник О. В., Іваницький В. М. Управлінський вимір ESG-звітності: концептуальні засади інтеграції у систему корпоративного обліку. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2025. Вип. 2 (61). С. 47–53. DOI: 10.26642/pbo-2025-2(61)-47-53.